

"Şeref Han", *İA*, XI, 427-429; ilhâme Miftâh – Vehhâb Velî, *Nigâhî be Revend-i Nûfûz u Gustereş-i Zebân ve Edeb-i Fârsî der Türkiye*, Tahran 1374 hş., s. 273-274; Tefvîk Hâşimpûr Sübhânî – Hüsameddin Aksu, *Fihrist-i Nüşahâ-yi Haţfî-yi Fârsî-yi Kitâbhâne-yi Dânişgâh-i İstânbûl*, Tahran 1374 hş., s. 23-24, 112-113; Ahmed-i Münzevî, *Fihristüvâre-i Kitâbhâ-yi Fârsî*, Tahran 1375 hş., II, 1007-1008; M. Fahrettin Kurzoğlu, *Osmanlılar'ın Kafkas-Elle'ni Fethi: 1451-1590*, Ankara 1998, s. 128-132, 159, 205, 225, 259, 277, 319, 348-353, 373-377; Erhan Afyoncu, "Osmanlı Müverrihlerine Dair Tevcihat Kayıtları II", *TTK Belgeler*, XXVI/30 (2005), s. 85-193; Said Naficy, "Bidlisi, Şaraf al-Din Khan", *El²* (İng.), I, 1208-1209; Erika Glassen, "Bedlisi, Şaraf-al-Din", *Elr.*, IV, 76-77.

OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ

ŞEREF HANIM

(1809-1861)

Divan şairi.

İstanbul'da doğdu. Şair Mehmed Nebî Bey'in kızıdır. Soyu baba tarafından Sadrazam Abdullah Nâilî Paşa'ya, annesi Şerife Nakiye Hanım tarafından Şeyhülislâm Âşir Efendi'ye ulaşmaktadır. Büyük babası Vak'anüvis Halîl Nûri Bey aynı zamanda şairdi. Yakacak semtinin hayatında özel bir yeri olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Şeref Hanım, Kâdirî muhibbi ise de esas olarak Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Os-

man Selâhaddin Dede'ye bağlıydı. Vefatında Yenikapı Mevlevîhânesi'nde Muhibler Kabristanı'nda defnedildi. Şeref Hanım'ın bazı şiirlerinde maddî sıkıntı çektiği, akrabalarından kalan borçları ödemek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Bu husus onun hiç evlenmediğini düşündürmektedir. Sıkıntılarını Sadrazam Âli Paşa'ya bildirdiği, maaşı olmadığını söyleyerek ondan yardım istediği ve kendisine aylık 200 kuruş maaş bağlandığı divanında Âli Paşa'ya teşekküründen anlaşılmaktadır.

XIX. yüzyılın üç kadın şairinden biri olan Şeref Hanım'ın divanında yirmi bir farklı nazım şekliyle yazılmış toplam 4803 beyit tutarında 677 şiir yer almaktadır. Kullandığı nazım biçimleri, ele aldığı konular, dili ve ifade özellikleri bakımından kadın şairler arasında önemli bir yer kazanmıştır. Dili sade ve nazım tekniği güçlü kabul edilen Şeref Hanım divan edebiyatının klasik mazmunlarına ve benzetmelere şiirlerinde yer vermiştir. Divanındaki birçok şiirde zekâsı, esprisi, bazan da bunların altında gizlenen sitem ve hüznü görülmektedir. Devrine göre serbest ve rahat söyleyişleri garip karşılanan şairin Nedîm tarzı şuh ve şen söyleyişlerinin yanı sıra Nâbî ve Koca Râgîb Paşa tarzında hakîmâne beyitleri de vardır. Daha çok felekten şikâyet, kadere rıza, ehl-i dilin dünyada rahat yüzü görmemesi gibi konuları işlemektedir. Şeref Hanım'ın divanında Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye dair altı manzume yetmiş kadar beyit yer almaktadır. Ayrıca muhibbi olduğu Kâdirî tarikatının kurucusu Abdülkâdir-i Geylânî'ye ait dört manzumesi vardır. Bunların yanında Şeref Hanım Kerbelâ mersiyesiyle tanınmıştır. Nitekim her yıl muharrem ayında bir mersiye kaleme aldığı kaynaklarda belirtilmektedir ve divanında 689 beyit halinde on altı mersiye bulunmaktadır. Şeref Hanım'ın tek nüshası bilinen divanı (İÜ Ktp., TY, nr. 2808) basılmış (İstanbul 1284, 1292), eser ayrıca Mehmet Arslan tarafından yayımlanmıştır (İstanbul 2002).

BİBLİYOGRAFYA :

Şeref Hanım Divanı (haz. Mehmet Arslan), İstanbul 2002; Fatîm, *Tezkire*, s. 211, 212; Hacıbeyzâde Ahmed Muhtar, *Şair Hanımlarımız*, İstanbul 1311, s. 19; Muallim Nâci, *Osmanlı Şairleri* (haz. Cemal Kumaz), Ankara 2000, s. 308; *Sicill-i Osmânî*, III, 139; *Osmanlı Müellifleri*, II, 266, 267; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, IV, 1810-1815; Hamdi Nazım Ertek, *Şair Şeref Hanım*, İstanbul 1941; *İzâhu'l-meknûn*, I, 510; *TYDK*, IV, 1051; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ* (haz. Bedreddin Çetiner), İstanbul 1982, I, 396-397; Önder Göçgün, "Bir Mevlevî Şair, Şeref Hanım", *2. Millî Mevlânâ Kongresi (Tebliğler)*, Konya 1987, s.

287-293; Bedihan Tamsöz, *Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*, Ankara 1994, s. 42-46; Yusuf Mardin, *Şair Şeref Hanım*, Ankara 1994; Elias J. W. Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi* (trc. Ali Çavuşoğlu), Ankara 1999, III-V, 505; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî* (haz. Cemal Kumaz – Mustafa Tatcı), Ankara 2001, II, 482; Kurtuluş Altunbaş, "Şeref Hanım ve Divan Edebiyatındaki Yeri", *MK*, sy. 50 (1985), s. 58-64; Serhan Alkan İspirli, "Osmanlı Kadınının Şiiri", *Turkish Studies*, II/4 (2007), s. 446, 448, 450; "Şeref Hanım", *TDEA*, VIII, 158.

MEHMET ARSLAN

ŞEREFİ

(شرفه)

Minarede müezzinin ezan okumak üzere çıktığı balkon şeklinde düzenlenmiş yer (bk. MİNARE).

ŞEREFEDDİN ALİ YEZDÎ

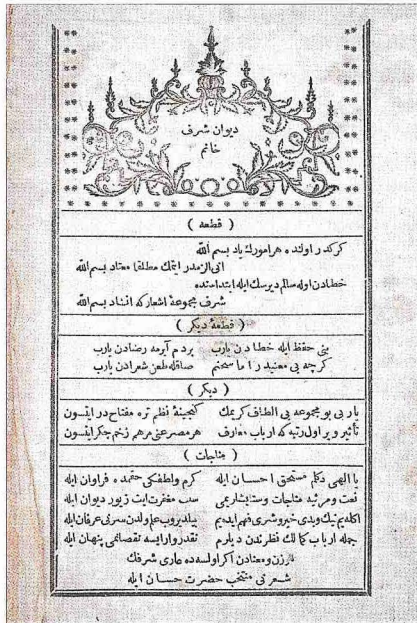
(شرف الدين علي يزدی)

Şerefüddin Ali b. Şemseddin
Ali Râzî-i Yezdî
(ö. 858/1454)

İranlı tarihçi, şair ve âlim.

Yezd yakınlarındaki Teft şehrinde doğdu. Lakabı Mahdûm, mahlası "Şeref"tir. Muzafferîler'le Timurîler döneminde yaşayan ve bazı kaynaklarda Şeyh Hâcî diye anılan babası Şemseddin Ali, Muzafferîler sarayında görev yapan bir âlim ve şairdi. Şemseddin Ali, Yezd şehrinin Mîrçakmak mahallinde bir cuma camisi inşa ettirmiş, daha sonra Şerefeddin bu caminin yanında Şerefiye Medresesi'ni yaptırmıştı. Şerefeddin, Mahdûm lakabını Timur'un oğlu Şâhruh'un kendisine "Cenâb-ı Mahdûmî" diye hitap etmesinden dolayı almıştı. Gençlik yıllarını ilim öğrenmekle geçiren Şerefeddin, Şah Ni'metullâh-i Velî, Sâinüddin Ali b. Muhammed Hucendî, Hüseyin Ahlâtî gibi mutasavvıflardan faydalandı. Şâhruh ve özellikle oğlu Ebû'l-Feth Mirza İbrâhim Sultan döneminde adını duyurdu. Belh ve Toharistan'ın ardından 817'de (1414) Fars bölgesi valiliğine tayin edilen Mirza İbrâhim Sultan'ın Şiraz ve Sultâniye'de nedimleri arasında yer aldı ve onun ölümüne kadar (838/1435) yanında kaldı. Bu arada genç Moğol hanlarından Yünus Han (Bâbü'r'ün anne tarafından dedesi), Ulug Bey tarafından 832 (1428-29) yılında esir alınca Şerefeddin, Şâhruh'un emriyle Yezd'de onun eğitimini üstlendi. 846'da (1442) Şâhruh tarafından İrak-ı Acem'in yönetimine tayin edilen ve Kaz-

Şeref Hanım Divanı'nın ilk sayfası (İstanbul 1284)

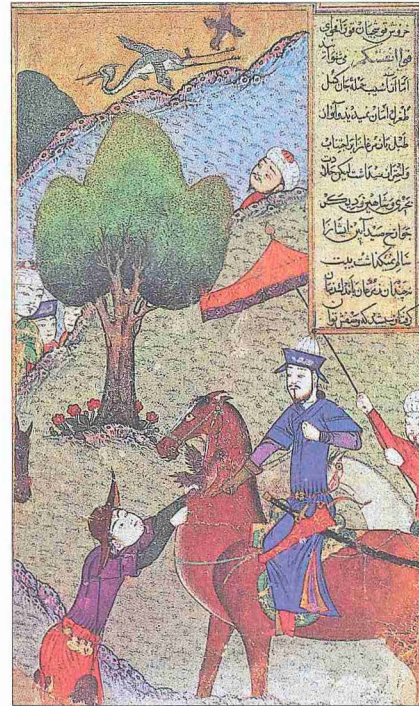
vin, Rey, Kum, Hemedan, Sultâniye gibi şehirlere de hâkim olan torunu Mirza Sultan Muhammed b. Mirza Baysungur'un Kum'da maiyetine girdi. Bu yıllarda bir süre Teft şehrindeki dergâhında ikamet etti ve müridlerini yetiştirmekle meşgul oldu. Ali Şîr Nevâî, altı yaşlarında iken (doğumu 844/1441) babasının bir grupla birlikte Şâhruh fitnessinden Irak'a doğru kaçarken Teft'e geldikleri sırada Şerefeddin'i hankahında ziyaret ettiğini söyler (*Mecâlîsü'n-nefâyis*, s. 25).

849 (1445-46) yılında Şâhruh'un torunu Mirza Sultan Muhammed isyan edip Şiraz'ı kuşattığında Şâhruh'un kendisine doğru geldiğini haber alınca kuşatmayı kaldırarak yanındakilerle beraber Luristan bölgesine kaçtı. Bu sırada Şerefeddin onun müşaviri idi. İsyanda Mirza Sultan Muhammed'in yanında bulunanları yakalayıp öldürten Şâhruh, Uluğ Bey'in oğlu Mirza Abdülâtilâf'in rasathâne için babasının Şerefeddin'e ihtiyacı olduğunu söylemesi üzerine onu başışladı. Mirza Abdülâtilâf ile Herat'a giden Şerefeddin orada Uluğ Bey'in mülâzımı oldu. Abdurrahman-ı Câmî kendisiyle bu sırada görüştü. Şerefeddin, Şâhruh'un vefatının ardından Horasan'ı ele geçiren Mirza Sultan Muhammed'in izniyle 853 (1449) yılında Yezd'e dönüp Teft'te yerleşti. 858'de (1454) burada vefat etti ve Şerefiye Medresesi'nde babasının mezarı yanında defnedildi. Şerefeddin asıl şöhretini tarihçiliğiyle kazanmışsa da aynı zamanda döneminin önde gelen âlim ve şairlerinden biriydi. Molla Hüseyin Ahlâtî-i Hurûfî'nin müridleri arasında yer aldığı, bu sebeple harflerin mânevî özelliklerine inanıp bu konuda eser telif ettiği (Âgâ Büzürg, IX, 517), muamma konusunda ilk eser yazanlardan olduğu kaydedilir (*a.g.e.*, VII, 77).

Eserleri. 1. *Zafernâme*. Şerefeddin, Mirza İbrâhim Sultan'ın kendisinden Timur'un hayatını ve fetihlerini yazmasını istemesi üzerine eserini dört yıllık bir çalışmanın ardından 828'de (1425) tamamlamıştır. Bir mukaddime, Timur'a ve Şâhruh'a ait iki bölüm ve bir hâtimeden oluşan *Zafernâme*'yi müellif Mirza İbrâhim Sultan'ın çeşitli bölgelerden toplattığı bilgiler, Timur dönemi vak'anüvisleri ve kayıt memurları bahşılarının kayıtları ile Nizâmeddîn-i Şâmî'nin *Zafernâme*'sinden yararlanarak kaleme almıştır. Şerefeddin'in eseri, aslında Nizâmeddîn-i Şâmî'nin Timur'un isteği ve yanındakilerin raporlarıyla sade bir üslûpla yazdığı, Şevval 806 (Nisan 1404) tarihine kadar gelen *Zafernâme*'sinin bir

tekrarıdır. Ancak Şerefeddin eserine bazı yeni bilgiler eklemiş, metni zenginleştirme ve süsleme yoluna gitmiştir. Kitabı kaydettiği şiirleri yanında ele aldığı konularla ilgili âyet, hadis ve çeşitli temsilleri ustaca kullanmıştır. *Zafernâme* yalnız üslûbu açısından değil Nizâmeddîn-i Şâmî, Hâfız-ı Ebrû, Muînüddîn-i Natanzî'nin eserlerinde ve Timurlu döneminin diğer kaynaklarında bulunmayan birçok mâlûmatı ihtiva etmesi bakımından da önemlidir. Bu sebeple müellifin zamanında ve daha sonraki dönemlerde Timur devriyle ilgili olarak başvuru en önemli kaynak haline gelmiştir. Şerefeddin, yine İbrâhim Sultan'ın isteğiyle 822 (1419) yılında Timur hakkında *Mukaddime-i Zafernâme* adıyla da bilinen *Târîh-i Cihângîrî* isimli bir eser yazmış ve eser bazı *Zafernâme* nüshalarının mukaddimesinde yer almıştır. *Zafernâme*'yi ilk defa Mevlâ Muhammed İlâhdâd yayımlamış (Kalküta 1885-1888), daha sonra Muhammed Abbâsî tarafından iki cilt halinde neşredilmiş (Tahran 1336 hş./1958), İsamüddin Urumbayev giriş, açıklamalar ve bir indeksle metnin tıpkıbasımını yapmıştır (Taşkent 1972). *Zafernâme*'nin yeni bir neşrini Ab-

Serefeddin Ali Yezdî'nin *Zafernâme* adlı eserinin 839 (1436) tarihli nüshasında Tuğrul Bey'i avlanırken gösteren bir minyatür (*Persian and Mughal Art*, London 1976, lv. 12)

dülhüseyin Nevâyî ve Saîd Mîr Muhammed Sâdik gerçekleştirmiştir (I-II, Tahran 1387 hş.). Şeybânîler devrinde Muhammed Ali b. Dervîş Ali el-Buhârî eseri *Tercüme-i Zafernâme* adıyla Türkçe'ye çevirmiş (Nuruosmaniye Ktp., nr. 3268), Tâc es-Selmânî kitabı 807 (1404) yılı ve sonrasına ait gelişmeleri içeren bir zeyil yazmıştır. Ayrıca eserin birçok özeti yapılmıştır (Storey, I, 287-288). *Zafernâme*'nin bazı bölümleri özet halinde F. Péris de la Croix tarafından Fransızca'ya (Paris 1722) ve bundan J. Darby tarafından İngilizce'ye (London 1723) çevrilmiştir. 2. *Hule-i Muhtarraz der Fenn-i Mu'ammâ vü Luğaz*. Şerefeddin'in Sultan İbrâhim b. Şâhruh'un isteğiyle kaleme aldığı bu eserden *Muntehab-ı Hule-i Muhtarraz* adıyla seçmeler yapılmıştır (Safâ, IV, 118). 3. *Risâle-i 'Akd-i Enâmil* (*Risâle fi hisâbi'l-ukûd*). 4. *Kühü'l-murâd fi 'ilmi'l-vefk ve'l-a'dâd*. Müellif bu eseri intisar etmiştir (son iki eserin yazma nüshaları için bk. Kurbânî, s. 282-283). 5. *Divân* (yazma nüshası için bk. Âgâ Büzürg, IX, 517). Şerefeddin'in Timur'un fetihlerini konu edinen *Timurnâme* adlı manzum eseri basılmış (Taşkent 1331), bir kısım şiirleri İrc Efsâr tarafından *Manzûmât* adıyla yayımlanmıştır (Tahran 1386 hş.). Şerefeddin Ali Yezdî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: Bûsîrî'nin *Kaşidetü'l-Bürde*'sinin Şerhî, Arapça ve Farsça şiirler antolojisi *Tuhtetü'l-fakir ve hediye-tü'l-hâkîr*, *Kitâb-i Usturlâb*, *Hağâ'îku't-tehlîl*, *Mevâtın*, *Münşe'ât*. Şerefeddin ayrıca on iki yıl süreyle eğitimiyle görevlendirildiği Yûnus Han için şiirler yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şerefeddin Ali Yezdî, *Zafernâme* (nşr. Muhammed Abbâsî), Tahran 1336 hş., neşreden giriş, I, 9-24; Abdürrezzâk es-Semerkandî, *Mafla'u's-Sa'deyn* (nşr. Muhammed Şeffî), Lahor 1360 hş./1982, II, 303, 675-676, 774; Devletşah, *Tezkire* (nşr. Muhammed Abbâsî), Tahran 1337 hş., s. 425-428; Ali Şîr Nevâî, *Mecâlîsü'n-nefâyis* (haz. Hüseyin Ayan v.dğr.), Erzurum 1995, s. 25; Hândmîr, *Habîbü's-siyer* (nşr. M. Debîr Siyâkî), Tahran 1333 hş., IV, 15-16; Mirza Haydar Duglat, *Târîh-i Reşîdî* (trc. E. D. Ross, nşr. N. Elias), London 1895, s. 74, 84 vd., 155; *Keşfü'z-zunûn*, I, 665, 688; II, 1120, 1521, 1848; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, I, 173-176; Browne, *LHP*, III, 183, 362-365; Storey, *Persian Literature*, I, 283-288; E. Blochet, *Catalogue des manuscrits persans de la Bibliothèque Nationale*, Paris 1905, III, 266; Safâ, *Edebiyyât*, IV, 107, 118, 299-309, 483-487; Nefîsî, *Târîh-i Nazm u Neşr*, I, 248-249; Ma'sûm Ali Şah, *Tarâ'îk*, III, 70; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zerf'a ilâ teşânîfi's-Şî'a*, Beyrut 1403/1983, IV, 518; VII, 77-78; IX, 517; XIV, 6; XV, 200; XVIII, 176-177; Ebû'l-Kâsım Kurbânî, *Zindeginâme-i Riyâzîdânân-ı Devre-i İslâ-*

mî, Tahran 1365 hş., s. 282-283; İsmail Aka, *Mîrza Şahrûh ve Zamanı (1405-1447)*, Ankara 1994, s. XVII; F. Tauer, "Tımrullular Devrinde Tarihçilik" (trc. Ahmet Ateş), *TTK Belleten*, XXIX/113 (1965), s. 59-61; Tahsin Yazıcı, "Şeref-ed-Dîn", *İA*, XI, 427; C. E. Bosworth, "Şaraf al-Din 'Alî Yazdî", *EP* (İng.), IX, 315.

KAAN DİLEK

ŞEREFEDDİN el-ÂMİLÎ

(شرف الدين العاملي)

Şerefüddin Abdülhüseyn
b. es-Seyyid Yûsuf b. el-Cevâd Âlî
Şerefiddin el-Müsevî el-Âmilî
(1873-1957)

Lübnan'ın Şii müctehidlerinden
ve modern dönem
Şii uyanış hareketini başlatan
önemli şahsiyetlerinden biri.

Babası Yûsuf b. Cevâd'ın ilim öğrenmek amacıyla gittiği Bağdat'ın Kâzimiye semtinde doğdu. Ailesi Güney Lübnan'da bulunan Sûr şehrinin Cebelüâmil bölgesindeki Şühür köyünden olup annesi Zehrâ Hanım'dır. Şeceresinin Mûsâ el-Kâzım'ın oğlu İbrâhim el-Murtazâ'ya ulaştığı belirtilmektedir. Sekiz yıl kadar Kâzimiye'de kalan ailesi daha sonra Cebelüâmil'e döndü. Şerefeddin ilk bilgileri burada babasından aldı, çevresindeki âlimlerden faydalanarak kendini yetiştirmeye çalıştı. 1892'de tahsil için Irak'a gitti. Bir yıl kadar Sâmerâ'da kalarak Necef'e geçti. Necef'te bulunduğu on iki yıl içinde Hasan b. Ali el-Kerbelâî, Seyyid Muhammed Sâdık el-İsfahânî, Ali b. Bâkır el-Cevâhîrî, Muhammed Tâhâ Necef, Âgâ Rızâ el-Hemedânî, Muhammed Kâzım el-Horasânî, Şeyhüşşerîa el-İsfahânî ve Abdullah el-Mâzen-derânî gibi hocaların derslerine devam edip öğrenimini tamamladı. Mayıs 1904'te mutlak müctehid (âyetullah) sıfatıyla memleketine döndü. Yaklaşık üç yıl kaldığı köyünden ayrılarak Sûr şehrinde yerleşti. Çeşitli vesilelerle yaptığı seyahatler dışında hayatını burada geçirdi. Batı Afrika'da yerleşmiş olan Lübnanlılar'la irtibat kurup onların desteklerini alan Şerefeddin imar faaliyetleri, mevcut mescid, medrese ve hüseyniyye*lerin geliştirilmesi, yenilerinin yapılması, cuma mescidi inşası, kız öğrenciler için mektep ve yetimhaneler açılması, fakir çiftçilerin haklarının korunması gibi alanlarda önemli çabalar sarfetti (el-Mürâca'ât, Murtazâ Âlî Yâsîn'in takdimi, s. 13-16). 1911'de Kahire'ye gidip Ezher Şeyhi Selîm el-Bişrî el-Mâlikî'nin derslerini takip etti ve onunla bilhassa imâmet konusunda tartışmalarda bulundu. Bu tar-

tışmalar daha sonra yayımlanan el-Mürâca'ât adlı eserinde yer almıştır. Mısır'da bulunduğu dönemde Muhammed Abdülhay el-Kettânî, Muhammed Bahît ve Muhammed es-Semlûti gibi âlimlerle kelâm, usul ve fıkıhla ilgili konularda tartışmalar yaptığı belirtilmektedir.

I. Dünya Savaşı'nda Lübnan halkının bağımsız bir devlet kurması yolunda halka rehberlik etti, savaşı sonuna kadar bu çabalarını sürdürdü. 1918 yılında Lübnan'ın Fransız himayesine girmesi üzerine Nisan 1920'de Vâdîhuceyr'de manda idaresine karşı düzenlenen mitingde halkı işgalcilerle karşı uyarıcı bir konuşma yaptı, Fransızlar'la cihad etmenin gerekliliğine dair fetva yayımladı. Fransızlar'ın kendisine bir suikast hazırladıklarını haber alınca ailesiyle birlikte Şam'a kaçtı. Fransızlar evini, henüz neşremediği eserleriyle birlikte bütün kütüphanesini yaktı ve kendisinin müebbeden sürgün edildiğini ilân etti. Fransızlar'ın 25 Haziran 1920'de Suriye'yi ele geçirmesiyle Şerefeddin Şam'dan ayrılarak Araplar'ın hâkimiyetindeki Filistin'e geçti. Burada bir süre kalıp ailesini memleketine gönderdikten sonra kendisi Mısır'a gitti. Mısır'da kaldığı birkaç ay içinde Mısır'ın ilim ve fikir adamlarıyla irtibat kurdu; onlarla İslâm toplumunun problemleri, özellikle Sünnî-Şii ayrımı yapmaksızın düşmana karşı birlik ve beraberlik içinde bulunulması konusunda fikir alışverişinde bulundu. 26 Haziran 1921 tarihinde Sûr'a dönen Şerefeddin üç yıl süreyle Fransız işgal kuvvetlerine karşı yapılan mücadelelere katıldı. Bu mücadele Lübnan'ın 1945'te bağımsızlığını kazanmasına kadar devam etti. Bunun yanında araştırma ve eser telifinden geri kalmadı. Onun amacı çeşitli müesseseler kurmak suretiyle ilim ve inançla donanmış, zamanın gereklerini bilen nesiller yetiştirmektir. Hayatının son dönemlerinde akrabası Seyyid Mûsâ es-Sadr'ın Sûr ve çevresindeki yerleşim birimlerinde Şii toplumunun lideri olması için çaba sarfettiği belirtilmektedir. Şerefeddin 30 Aralık 1957 tarihinde Sûr'da vefat etti. Cenazesi Bağdat'a, oradan Necef'e götürülerek Hz. Ali'nin mezarının yakınında defnedildi. Şerefeddin el-Âmilî özellikle mezhep ihtilâfları konusunda ortaya koyduğu görüş ve tahlilleriyle tanınmış, daha çok Şia akaidiyle ilgili eserler kaleme almıştır. Bilhassa Şia'ya yöneltilen tenkitleri cevaplandırmış, İslâm fırkaları arasında karşılıklı anlayış ve barışı yerleştirmeye çalışmıştır.

Eserleri. 1. *el-Mürâca'ât*. En tanınmış eseri olup Ezher Şeyhi Selîm el-Bişrî el-

Mâlikî'ye yazdığı ve onun kendisine gönderdiği mektuplardan oluşmaktadır. Kitapta Ehl-i sünnet ve Şia'da imâmet meselesi ele alınmış, çeşitli delillerle Şia anlayışının üstünlüğü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Farsça'ya ve Urduca'ya tercüme edilen eserin neşirlerinin başında Âyetullah Murtazâ Âlî Yâsîn'in biyografisi tamamen yer almaktadır (Sayda 1335, 1965; nşr. Hüseyin er-Râzî, Tahran, ts. [el-Mecmau'l-âlemî li-Ehli'l-beyt]; Tahran, ts. [Müessesetü'l-Ba'se]; Beyrut 1391/1971). Eserin başka baskıları da yapılmıştır. 2. *el-Fuşûlü'l-mühimme fi te'lîfi'l-ümme*. Ehl-i sünnet ile Şia arasındaki ihtilâflı meselelerin çözüme kavuşturulması ve ümmetin birliğinin sağlanması amacıyla kaleme alınmıştır (Sayda 1330, 1347; Necef 1967). 3. *Ecvibetü mesâ'ili Mûsâ Cârullah*. Mûsâ Cârullah'ın Şia âlimlerine yönelttiği Kur'an'ın tahrifi, sahâbenin tekfiri, bedâ, müt'a nikâhı vb. yirmi sorunun cevaplarını içeren bir eserdir (Sayda 1355/1936; Necef 1966). 4. *el-İctihâd fi mukâbili'n-naş (en-Naş ve'l-ictihâd)*. Hz. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Âişe, Hâlid b. Velîd, Muâviye b. Ebû Süfyân ve Sünnî âlimlerinin doksan dokuz meselede mevcut nassa karşı ortaya koydukları görüşlerin ve yaptıkları icraatların isabetsizliğinin ileri sürüldüğü bir çalışmadır (Necef 1956, 1964; Sûr 1960; Beyrut 1408/1988). Eserin Kum baskısına (1404/1984) Muhammed Sâdık es-Sadr tarafından müellifin biyografisi ilâve edilmiştir. 5. *Ebû Hüreyre*. Bu sahâbiye dair tenkidî bir çalışmadır (Sayda 1365/1946, 1965; Beyrut 1397/1977, 1406/1986). 6. *el-Kelimetü'l-garrâ fi tafâzülü'l-Zehrâ*. Hz. Fâtıma hakkında bir risâledir (Sayda 1347; Necef 1967, el-Fuşûlü'l-mühimme ile birlikte). 7. *Fel-sefetü'l-mîşâk ve'l-velâye* (Sayda 1360, 1371, 1941; Necef 1384, 1967). 8. *el-Mecâlisü'l-fâhire fi me'âtimi'l-İtreti't-tâhire*. 10 Muharrem'de yapılan matem merasimleriyle ilgilidir (Necef 1967). 9. *Kelime havle'r-rü'ye*. Rü'yetullahı özellikle Şia açısından ele alan bir risâledir (Sayda 1371). 10. *Mesâ'il ikhâyye* (Necef 1964). 11. *Mesâ'il ahlâkıyye* (Necef 1370). 12. *Mü'el-lifü's-Şi'a fi şadri'l-İslâm* (Necef 1956). 13. *Şebetü'l-esbât fi silsileti'r-ruvât*. Müellifin kendisinden itibaren imamlara ve Hz. Peygamber'e kadar ulaşan hocalarının silsilesini ihtiva eder. 14. *Buğyetü'r-râgîbîn fi silsileti âli Şerefiddîn*. Aile fertlerinden Seyyid Abdullah tarafından neşredilen eserde müellifin biyografisi de yer almaktadır (Beyrut 1991, II, 63-254; basılmış eserlerinin bir listesi için bk. K. Av-